

ANALIZA POSLOVANJA KARTICAMA U HRVATSKOJ

Bajić, Nikolina

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split / Sveučilište u Splitu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:228:059945>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-25**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University Department of Professional Studies](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
SVEUČILIŠNI ODJEL ZA STRUČNE STUDIJE

Preddiplomski stručni studij Računovodstvo i financije

NIKOLINA BAJIĆ

ZAVRŠNI RAD

**ANALIZA POSLOVANJA KARTICAMA U
HRVATSKOJ**

Split, rujan 2021

SVEUČILIŠTE U SPLITU
SVEUČILIŠNI ODJEL ZA STRUČNE STUDIJE

Preddiplomski stručni studij Računovodstvo i financije

Predmet: Platni promet

ZAVRŠNI RAD

Kandidat: Nikolina Bajić

Naslov rada: Analiza poslovanja karticama u Hrvatskoj

Mentor: mr. sc. Stjepan Laća

Split, rujan 2021.

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	1
SUMMARY	2
1. UVOD	3
2. POVIJEST NOVCA.....	4
2.1. Povijest novca u svijetu	4
2.2. Povijest novca u Hrvatskoj	5
2.3. Funkcije novca i njihovo značenje.....	7
3. ELEKTRONIČNI NOVAC	9
3.1. Pojam elektroničnog novca.....	9
3.2. Platna kartica.....	10
3.3 Vrste platnih kartica.....	12
4. KREDITNE KARTICE.....	15
4.1. Vrste ugovora kod kreditnih kartica	16
4.1.1. Prihodi kartičnog poslovanja	16
4.1.2. Poslovanje kreditnim karticama	17
4.2. Vrste kreditnih kartica u svijetu.....	18
5. KARTIČNE KUĆE U HRVATSKOJ.....	21
5.1. American Express i Pbz card	21
5.2. Erste card club	22
5.3. Euro card - Mastercard Hrvatska	23
5.4. Visa	25
6. ANALIZA POSLOVANJA KARTICAMA U HRVATSKOJ.....	27
6.1. Hrvatska poštanska banka.....	27
6.2. Privredna Banka Zagreb	29
6.3. Ukupni podatci o poslovanju karticama	31
7. Zaključak.....	34
LITERATURA	35
POPIS SLIKA	36
POPIS TABLICA.....	37

SAŽETAK

Analiza poslovanja karticama u Hrvatskoj

Platna kartica sredstvo je plaćanja robe i usluga na bilo kojem mjestu gdje postoji prihvatljivi uređaj. Platnom karticom moguća je isplata i uplata gotovine preko bankomata. Svaki korisnik platnih kartica ima jedinstveni identifikacijski pin koji mu služi za privatnost i sigurnost podataka. Cijeli rad se može podijeliti u više poglavlja. U prvom poglavlju smo se dotakli teme o povijesti novca u svijetu i Hrvatskoj, te koje su se sve novčane valute koristile do današnje kune. Nakon obrađene teme o povijesti novca u drugom poglavlju prelazimo na temu elektronički novac gdje su obrađeni načini plaćanja, vrste kartica, te što je to zapravo elektronički novac. U trećem poglavlju su detaljno objašnjene kreditne kartice, vrste ugovora kreditnih kartica, prihodi, te na koji se način posluje kreditnim karticama. U poglavlju „Kartične kuće u Hrvatskoj“ su navedene i objašnjene neke od najpoznatijih izdavatelja kartica (banka) u hrvatskoj, navedene su njihove vrste kartice i objašnjeni najkorišteniji kartični instrumenti. U posljednjem poglavlju ovog rada je obavljena analiza poslovanja karticama u Hrvatskoj u dvije najpoznatije banke, te analiza i prikaz općenito u svim ostalim bankama.

Ključne riječi: platna kartica, kreditna kartica, povijest novca, analiza poslovanja karticama, bankomati.

SUMMARY

Analysis of card business in Croatia

A payment card is a means of paying for goods and services in any place where there is an acceptable device. With a payment card, it is possible to withdraw and pay cash through ATMs. Each payment card user has a unique identification pin that serves him for privacy and data security. The whole report can be divided into several chapters. In the first chapter, we touched on the topic of the history of money in the world and Croatia, and what all monetary currencies were used until today's Kuna. After dealing with the topic of money history, in the second chapter we move on to the topic of electronic money, where we examined payment methods, types of cards, and what electronic money really is. The third chapter explains in detail about credit cards, types of credit card contracts, income, and how to deal with credit cards. The chapter "Card companies in Croatia" lists and explains some of the most famous card issuers (banks) in Croatia, lists their types of cards and explains the most used card instruments. In the last chapter of this paper, an analysis of card operations in Croatia in the two most recent banks was performed, as well as an analysis and presentation in general in all other banks.

Key words: payment card, credit card, history of money, card business analysis, ATM-s

1. UVOD

Republika Hrvatska može se pohvaliti procvatom kartičnog poslovanja u zadnjih par godina. Na tržište RH dolaze razne kartice te s njima i razne pogodnosti za svakog korisnika kartice. Jedne od najpoznatijih kartica kod nas su MasterCard i Visa. U nedavnoj prošlosti, stanovnici su svoju kupnju robe i usluga većinom obavljali gotovinskim plaćanjima dok danas postoji samo mali broj ljudi koji i dalje preferiraju gotovinu umjesto kartica. Kartica kao instrument plaćanja nudi svome imatelju sigurnost i uvid u svaki trošak koji je napravljen s karticom. U svakom trenutku može provjeriti svoje bankovno stanje i biti siguran u što je potrošio svoj novac. U ovom radu govorit ćemo o novcu kroz povijest čovječanstva te kako je novac evaluirao sve do današnjih dana. Isto tako, upoznat ćemo se s vrstama kartica te najpoznatijim kartičnim kućama u Republici Hrvatskoj. Analizom poslovanja s karticama saznat ćemo koliko stanovnika ima karticu te kako i na koji način se s njom koristi.

2. POVIJEST NOVCA

U prvom dijelu završnog rada upoznajemo se sa tematikom povijesti novca (eng. money), što je novac, kako je nastao, te s kakvim sredstvima su se tadašnji ljudi razmjenjivali kod plaćanja (eng. pay) robe i usluga. "Novac je institucionalizirano sredstvo koje vjerovnik na osnovi društvene konvencije ili zakonske obveze prihvaća uzeti od dužnika za pokriće njegovih obveza koje mogu nastati na osnovi različitih transakcija; specifična mjera i nositelj vrijednosti općeprihvatljiv u razmjeni robe i usluga." (Krlježa, 2021). Izgled novca u Hrvatskoj se može vidjeti na slici 2.1.

Slika 2.1 Prikazuje hrvatski novac

2.1. Povijest novca u svijetu

U vremenu kada nije bilo gotovinskog novca, ljudi su plaćali stokom koja je služila kao prirodni novac. Osim stoke, plaćalo se i školjkama, puževima. U nekim tadašnjim civilizacijama moguće je bilo plaćanje metalima kojima se mjerila masa određenog metala.

Papirnat novac pojavljuje se u Kini u 7. stoljeću te je u Europu došao tek u 13. stoljeću. Papirnati novac izdavale su banke kao zauzvrat za zlato (eng. gold) kao svojevrsno obećanje da će onome tko je položio zlato isplatiti određenu svotu.

Prve kovanice pojavljuju se u Maloj Aziji. Izrađivale su se od pravog zlata i srebra (eng. Silver). Nakon pojave kovanica u Aziji, širenje se nastavilo na Sredozemlje te na ostatak svijeta.

2.2. Povijest novca u Hrvatskoj

U Dalmaciji neki od grčkih gradova su kovali novac na području sadašnje Hrvatske u 4.st.pr.Kr.

- *Pharos* (Stari Grad),
- *Issa* (Vis) i
- *Heraclea*.

Od polovice 3.st izrađuju se kovanice (eng. coin) na nekoliko mjesta: Sisak *Siscia*, Srijemska Mitrovica *Sirmium*. Rimski narod je kovao poseban novac koji je služio za trgovanje sa Ilirikom, tkzv. *Viktorijat*. U razvoju novca u hrvatskim krajevima vrlo velik utjecaj su imali novčani sustavi Austrije i Njemačke, te novčani sustavi Bizanta i Venecije. Bizantski novac se je koristio u Hrvatskoj sve do unije sa tadašnjom Ugarskom. Od početka 12.st u hrvatskoj je se koristio i novac kojeg su kovali Salzburški nadbiskupi (srebreni novac). Prema izgledu srebrenog ugarskog novca rađen je i prvi novac u Splitu.

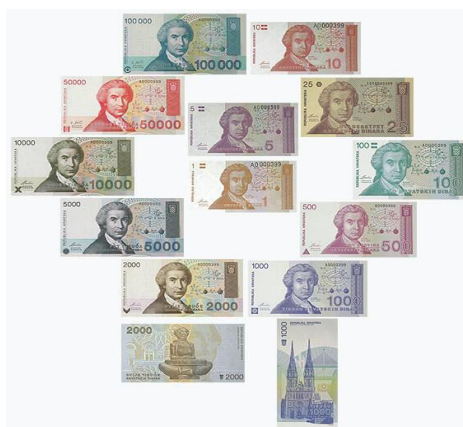
Bagatin je mletački novac koji je se kovao u nekim gradovima „mletačke“ Dalmacije, najduže su se kovali u mjestu Kotor (od 1423g do 1640g). U početku 14.st banovi Pavao i Mladen Šubić su kovali poseban novac za Hrvatsku i Bosnu, po uzorku na mletačke groševe.

Kovnica koja je najdulje djelovala na području Hrvatske je kovnica Dubrovačke Republike, djelovala je od 1337g do 1803g. Jugoslavenski dinar koristio se u RH 1990-1991g. Ovaj dinar kasnije je privremeno zamijenio Hrvatski dinar kao privremena valuta novca u izdanju Ministarstva financija (od 1 do 100 000 hrvatskih dinara). 1993g dolazi do uvođenja novog monetarnog sustava Republike Hrvatske. Nova novčana jedinica je kuna, koja u svom sustavu sastoji se od 9 kovanih (sitnih) vrjednota (autor istih je Kuzman Kovačić), te od 8 vrjednota papirnog novca (autor istih je Miroslav Šutej i Viliko Žiljak). Kuna je puštena u promet 30.svibnja.1994g. Kuna je na iznimno visokoj razini, uz optjecajni kovani novac.

Slika 2.2 Prikaz Jugoslavenski dinar

Na slici 2.2 prikazan je Jugoslavenski dinar koji je se u Republici Hrvatskoj koristio 1990-1991g. Nakon njega dolazi Hrvatski dinar koji je prikazan na sljedećoj slici

Slika 2.3 Prikaz Hrvatskog dinara

Nakon hrvatskog dinara počinje se koristiti nova novčana valuta „KUNA“. Kuna je i dan danas u upotrebi novčanog sustava Republike Hrvatske. Izgled kune se može vidjeti na slici 2.4.

Slika 2.4 Izgled Hrvatske kune

Kuna je novčana jedinica Republike Hrvatske koja je uvedena 30. svibnja 1994. Kovanice možemo podijeliti na one sitne 10,20 i 50 lipa i 1,2,5 kuna. Kada govorimo o papirnatim novčanicama one se dijele na apoene 10,20,50,100,200,500 te 1000 kn.

Hrvatska kuna dobila je ime po životinji koja živi na našim prostorima. Krzno kune bilo je sredstvo razmjene odnosno plaćanja u davnoj prošlosti. Svaki od apoena ima posebno značenje za našu zemlju te ćemo ih u nastavku nabrojati. U tablici 1 vidimo prikazane apoene i motive Hrvatske kune.

Tablica 2.1 Prikazuje apoene i motive Hrvatske kune

APOENI I MOTIVI		
10 LIPA	20 LIPA	50 LIPA
DUHAN	MASLINA	VELEBITSKA DEGENIJA
1 KUNA	2 KUNE	5 KUNA
SLAVUJ	TUNJ	MRKI MEDVJED
10 KUNA	20 KUNA	50 KUNA
Lice: Juraj Dobrila Naličje: pulska Arena	Lice: Josip Jelačić Naličje: Vučedolska golubica i vukovarski dvorac Eltz	Lice: Ivan Gundulić Naličje: Dubrovnik
100 KUNA	200 KUNA	500 KUNA
Lice: Ivan Mažuranić Naličje: crkva sv. Vida u Rijeci	Lice: Stjepan Radić Naličje: zgrada glavnog zapovjed	Lice: Marko Marulić Naličje: Dioklecijanova palača u Splitu i reljefni lik sjedećega hrvatskoga kralja

Izvor: Obrada autora

Na našoj najvećoj novčanici nalazi se lik Ante Starčevića koji se još naziva i Ocem domovine.

2.4 Funkcije novca i njihovo značenje

Novac kao zakonsko sredstvo plaćanja podijeljeno je na 6 glavnih funkcija (eng. functions).

1. funkcija sredstva razmjene,
2. funkcija sredstva plaćanja,
3. funkcija zalihe vrijednosti,
4. funkcija obračunske jedinice,
5. funkcija svjetskog novca i
6. numizmatička i notafilijaska funkcija novca.

1. **Funkcija sredstva razmjene** služi kako bih došli u posjed određenih stvari i dobara, tj. laički rečeno kada bi željeli nešto kupiti morali bi imati novac u gotovini. Funkcija sredstva razmjene omogućuje razmjenu dobara i usluga.
2. **Funkcija sredstva plaćanja** omogućuje podmirenje svih dužnički obveza u novcu.
3. **Funkcija zaliha vrijednosti** ili funkcija štednje se javlja u slučajevima kada vjerovnik ne želi trošiti svoj novac već ga želi čuvati. Na taj način nastaju štednje gdje vjerovnik polaže svoj novac kao bi u budućnosti imao veću korist.
4. **Funkcija obračunske jedinice** prikazuje da svaka zemlja ima određenu jedinicu plaćanja. U Hrvatskoj je to kuna, u susjednoj zemlji Konvertibilna Marka, Srpski Dinar, Euro, te u eurozoni euro.
5. **Funkcija svjetskog novca** omogućuje konvertibilnost svjetskog novca. Svjetski novac je npr. dolar, euro, japanski jen, britanska funta...Ovaj novac je zamjenjiv u velikom broju zemalja za domaći novac.
6. **Numizmatička i notafilijaska funkcija novca** uz navedene funkcije novca, u literaturi se spominje i numizmatička i notafilijaska funkcija novca. Naime, arheološki i povijesni novac su predmet interesa i ekonomije. U većini zemalja numizmatika i notafilija su formalizirani te čine sastavni dio njihove emisijske politike.

3. ELEKTRONIČNI NOVAC

Elektronični novac (eng. electronic money) jest digitalna zamjena gotovine (eng. cash) tj, gotovinskog plaćanja u elektroničnom obliku. U vrijeme kad čovjek ne može zamisliti dan bez smartphone-a, laptopa i ostalih pametnih uređaja, banke (eng. bank) su se dosjetile napraviti pojedincu oblik plaćanja putem interneta gdje novac postaje samo jedna informacija koja je spremljena u bazi podataka. Elektronični novac može biti pohranjen na računu ili pak na uređaju kao što je mobitel i kartica.

3.1. Pojam elektroničnog novca

Elektronički novac prema zakonu o njemu je elektronički, magnetski pohranjena vrijednost (novčana) koja se izdaje nakon što se prime novčana sredstva u svrhu izvršavanja platnih transakcija u smislu zakona kojim se uređuje platni promet i koju prihvaća fizička osoba koja nije izdavatelj tog elektroničkog novca, a koja čini novčano potraživanje prema izdavatelju.

Izdavatelji elektroničkog novca u Republici Hrvatskoj mogu biti:

- 1) kreditna institucija,
- 2) institucija za elektronički novac,
- 3) mala institucija za elektronički novac osnovana u Republici Hrvatskoj
- 4) Hrvatska narodna banka
- 5) Republika Hrvatska i jedinica lokalne ili područne (regionalne) samouprave kada djeluje u svojstvu javne vlasti
- 6) Europska središnja banka i središnje banke drugih država

Kako bih se definiralo može li se neka platna usluga definirati kao elektronički novac, potrebno je da se zadovolji uvjet da se platni instrument može koristiti i za opće namjene.

U novom zakonu je uvedeno da platne transakcije (eng. transactions) koje izdaje telekom operater prema unaprijed plaćenim korisnicima (eng. prepaid) se smatra kao korištenje elektroničnog novca.

Transakcije koje se obave preko elektroničnih uređaja za kupnju nekog digitalnog sadržaja i glasovnih usluga, dobrotvorne svrhe ili za kupnju karta se neće smatrati kao korištenje

elektroničkog novca ukoliko iznos te jedne transakcije ne prelazi određeni iznos (375 kn) ili ako ukupni mjesečni iznos po korisniku nije viši od 2.250,00 kuna

3.2. Platna kartica

Platna kartica (eng. Payment card) je „sredstvo“ koje omogućava korisniku plaćanja robe i usluga na više načina (preko prihvatnog uređaja, na daljinu, koji omogućava podizanje gotovog novca (bankomat) itd.). Danas više od 60% trgovačkih društava koristi platne kartice kao sredstvo plaćanja (malih, srednjih i velikih podjednako). Dosta više se koriste kreditne od debitnih kartica. Kartice su jedan od oblika elektroničnog novca, one nisu prenosive isprave poput čeka ili mjenice jer uvijek ostaju u rukama korisnika (prilikom plaćanja i nakon plaćanja). Dvije glavne uloge platnih karticu su za podizanje novaca na bankomatima (eng. ATM) i plaćanje dobara i usluga. Karticama smatramo da su svojevrsna zamjena za gotov novac, te omogućavaju još brže i sigurnije plaćanja usluga.

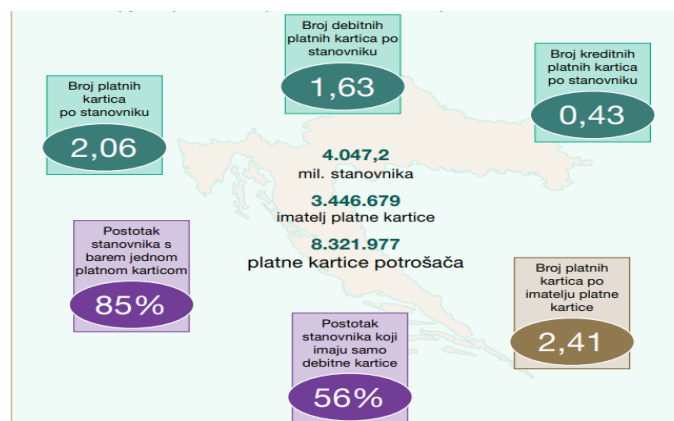
Sudionici u kartičnom poslovanju:

- a) Izdavalj kartice – emitent u čijoj ulozi se javljaju banke i trgovačka društva izdavalj kreditnih kartica,
- b) Korisnik kartice – građani i pravne osobe koji koriste kartice i
- c) Prodavalj dobara i usluga koji izdane račune naplaćuju putem kreditnih kartica.

Platna kartica je sredstvo plaćanja koje pripada samo vama te o njoj se treba voditi računa. Osobni identifikacijski broj neke (vaše) kartice (eng. Pin) nije poželjno nositi zajedno uz karticu, te nije poželjno da se ikome govori osim vlasniku (vama) kartice zbog sigurnosnih razloga.

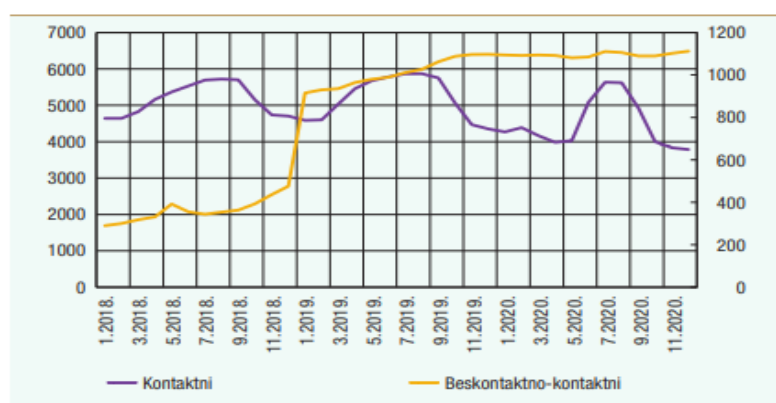
U slučaju da se kartica izgubi ili da je netko ukrade, potrebno je odmah obavijestiti izdavalja kartice, koji će po primitku obavijesti trenutno blokirati karticu (račun) i tako spriječiti zloupotrebljavanje nečije kartice. Brzina informiranja izdavalja je jako bitna, jer se tako smanjuje mogućnost zlouporabe kartice.

Zastupljenost platnih kartica u potrošača u RH na dan 31.prosinca 2020 je prikazana na slici 3.1.

Slika 3.1 Zastupljenost platnih kartica u potrošača u RH na dan 31.prosinca 2020.

Podizanje gotovine vrši se preko bankomata (eng. ATM) ili u poslovnica banki. Bankomat je elektromehanički uređaj koji omogućuje korisnicima platnih kartica podizanje i/ili polaganje gotovinskog novca na njihove račune bez odlaska u banku, davanje informacija o stanju na računu i dosta drugih usluga. Razlikujemo 6 vrsta bankomata prema njihovim funkcijama na teritoriju Republike Hrvatske: nalaze se 4.074 isplatna bankomata, 594 uplatno-isplatna bankomata, 114 uplatnih bankomata, 110 uplatno-isplatnih transakcijskih bankomata. Tablica koja prikazuje broj bankomata u RH može se vidjeti na slici 3.2.

Slika 3.2 Broj bankomata na teritoriju RH prema funkcijama

Izvor: <https://www.hnb.hr/-/platne-kartice-i-karticne-transakcije-2019->

3.3 Vrste platnih kartica

Platne kartice možemo podijeliti na:

1. Debitne kartice
2. Prepaid kartice
3. Kreditne kartice

Debitna kartica (eng. Debit card) je instrument plaćanja koju izdaje banka vlasnicima bankovnih računa. Njihova uloga je podizanje gotovine (novca) na bankomatima, te omogućava plaćanje roba i usluga. Korištenjem debitne kartice, odmah se tereti vlasnikov račun (eng. account). Izdavatelj (većinom banke) debitne platne kartice u većini slučajeva ne naplaćuju naknadu (proviziju) u koliko se koristite usluge na njihovima bankomatima, ali se vrlo često naplaćuje naknada ako se koristite drugim bankomatima. Izgled debitne kartice se vidi na slici 3.3

Prednosti debitne kartice:

- Nećete plaćati kamate na svoje kupnje jer se iznos skida s vašeg stanja,
- Potrošnja s debitnim kartica neće utjecati na vašu kreditnu sposobnost i
- Možete ugovoriti i izravno terećenje, tako da se transakcije koje se ponavljaju automatski plaćaju tj. skidaju sa računa.

Slika 3.3 Izgled debitne kartice

Prepaid kartica (eng. Prepaid card) se upotrebljava za plaćanje usluge unaprijed, tako da se na kartici odobri određeni novčani iznos koji korisnik može upotrijebiti za određene namjene, npr. za plaćanje tarife telekom operateru, za plaćanje cestarine, kupnju dobara u određenim trgovačkim lancima i maloprodajnoj mreži koji omogućavaju plaćanje unaprijed. Ove kartice se još nazivaju pametne (eng. smart) kartice, te nisu vezane za tekući račun. Izgled *prepaid* kartice je prikazan na slici 3.4

Slika 3.4 Izgled prepaid kartice

Kreditna kartica je instrument plaćanja koji se upotrebljava za plaćanje s odgodom. Vlasnik kartice upotrebljava karticu onoliko puta koliko mu je potrebno za plaćanje dobara i usluga, ali naknadno uplaćuje sredstva na račun izdavatelja u unaprijed ugovorenim rokovima. O kreditnim karticama više u poglavlju 4. Izgled iste se može vidjeti na slici 3.5.

Slika 3.5 Izgled kreditne kartice.

U tablici 3.1 ćemo prikazati usporedni prikaz debitne, prepaid te kreditne kartice.

Tablica 3.1 Usporedni prikaz kreditne, prepaid i debitne kartice.

Kreditna kartica	Prepaid kartica	Debitna kartica
Provjera kreditne sposobnosti za kreditni limit	Bez provjere boniteta	Potrebna provjera tekućeg računa
Kreditni limit	Bez posudbe ili duga	Dopušteno prekoračenje
Kamata na kreditni limit	Bez kamata	Kamate na dopušteno prekoračenje
Naknada za članarinu	Ovisno o vrsti transakcije postoji naknada za izdavanje ili po transakciji	Naknada za vođenje tekućeg računa
Potrebne potpune informacije o korisniku	Traže se samo osnovne informacije o korisniku	Potrebne potpune informacije o korisniku
Koriste se na svim mjestima koje prihvaćaju Visa, MC, Maestro...	Ako imaju brand Visa ili MC, Maestro koriste se na svim mjestima koje prihvaćaju taj brand	Koriste se na svim mjestima koje prihvaćaju Visa, MC, Maestro...
Koriste se bankomatima	Ponekad se mogu koristiti i na bankomatima	Koriste se na bankomatima
Mogu biti blokirane u slučaju gubitka ili krađe	Mogu biti blokirane u slučaju gubitka ili krađe	Mogu biti blokirane u slučaju gubitka ili krađe

Izvor: Antičić, A. i Jelaš, D. 2011, *Uporaba prepaid kartica s primjerima trgovine sportskim proizvodima*, Visoka škola za menadžment i dizajn Aspira, str. 3.

4. KREDITNE KARTICE

Kreditne kartice (eng. credit cards) su se pojavile čak prije Drugog svjetskog rata u SAD, kasnije se njihova primjena širi cijeli SAD, a do ekspanzije o njima dolazi s kompjutorskom revolucijom koja je radikalno snizila troškove operacija kreditnim karticama. Kasnije su se u poslovanje s karticama uključile čak i banke. Prvobitnu ulogu imala je kartica Diners Club, poslije nje American Express i Carte Blanche, a jedne od poznatijih bankarskih kartica su bile BankAmericard (danas VISA) i MasterCard.

Kreditna kartica se koristi kao sredstvo („uređaj“) za bezgotovinsko plaćanje, te kao instrument kratkoročnog potrošačkog kreditiranja. Ova se kartica izdaje na temelju pokrića (stanja) na računu, odobrenog kredita ili boniteta korisnika. Da bih izdavanje kartice bilo uspješno potrebno je potpisati zaseban ugovor o izdavanju. Prilikom zadavanja platne transakcije nije osigurano pokriće na računu da bih se izvršilo plaćanje korisniku je odobren kredit. Korisnik te iste kartice može izvršavati plaćanja (podizanje gotovinskog novca pomoću kartice na bankomatu) do onog iznosa do kojeg mu je odobren kredit. Svaki iznosi izvršene transakcije nastale upotrebom te platne kartice s kreditnom funkcijom u nekom određenom vremenu se pri naplati, automatski se dijeli na ugovorni broj rata. U koliko je potrebno korisnik može platiti iznos ukupnog broja rata u cijelosti, ali uz posebno odobrenje od banke. Iznos ovakvih troškova se može plaćati preko usluge izravnog terećenja računa za plaćanje, preko nekog kreditnog transfera ili uplatnom u izvještajnog obveznika.

U današnje vrijeme na raspolaganju su dvije vrste kreditnih kartica na tržištu. Kod kartica sa odgođenom naplatom računa korisnika kartice se tereti za ukupni iznos transakcija na neki dogovoreni datum (prethodno dogovoreni), u većini slučajeva je taj datum jednom mjesečno bez ikakve naplate kamata. A kod druge vrste kreditnih kartica korisnik (vlasnik) kartice može se koristiti karticom zbog podmirenja dijela dospjelog iznosa zajedno sa svim kamatama ili nekim drugim troškovima na kasniji datum od određenog.

Kreditna kartica kao takav instrument (kartica) odgovara elektroničnom novcu prema značaju:

- upotrebljavaju se za plaćanja, tj. izvršavanje platnih transakcija,
- prodajna mjesta koja nisu njihovi izdavatelji prihvaćaju ih kao platežno sredstvo;,

- upotreba kartice daje podatke o sudionicima i novčanoj vrijednosti obavljene platne transakcije;
- elektronički pohranjena vrijednost predstavlja novčano potraživanje subjekta koji je prihvatio karticu kao sredstvo plaćanja u odnosu na izdavatelja kartice i istodobno novčano potraživanje izdavatelja u odnosu na korisnika kartice.

4.1. Vrste ugovora kod kreditnih kartica

Prema ugovor koji govori o korištenju kreditnih kartica se usklađuju odnosi između banke (izdavatelja kartice) i vlasnika iste, određuje se cijena naknade za korištenje kartice (usluga). Korisnik plaća godišnju članarinu koja se smatra kao naknada za korištenje usluga (plaćanje, podizanje novca itd.)

Potpisani ugovor o prihvaćanju kreditne kartice kao sredstvo za plaćanje (eng. payment service) (elektroničkog novca), taj ugovor međusobno sklapaju izdavatelj (kartična organizacija) i poslovni subjekt koji pristaje na sve dogovorene uvjete ,tj. da prihvaća njihovu karticu kao sredstvo za plaćanje na svojim prodajnim mjestima.

Trgovci na malo, ugostitelji, putničke agencije, prijevoznici i brojni drugi poduzetnici se odriču dijela zarade u korist kartične organizacije sa kojom su sklopili gore navedeni ugovor. U takvim ugovorima kartična organizacija preuzima obavezu u ugovorenim rokovima izravnim prijenosom novca prodavatelju te namiriti iznos koji je korisnik patio njegovom kreditnom karticom.

4.1.1. Prihodi kartičnog poslovanja

Postoji više prihoda kartičnih organizacija, a to su:

- naknada (članarina) koja se naplaćuje korisnicima kreditnih kartica, a naplaćuje se u paušalnom iznosu neovisno o broju i opsegu plaćanja karticom i
- naknada koja se naplaćuje od prodajnih mjesta, a izračunava se u postotku od vrijednosti dobara i usluga plaćenih kreditnom karticom (provizija).

U momentu plaćanja neke provizije kartična organizacija umanjuje doznaku za iznos svoje provizije. U knjigovodstvu nekog trgovačkog društva se evidentira naplata ukupne zarade, prihoda (eng. income) i plaćanje rashoda (eng. charge) za proviziju (eng. commission) pri čemu je dio prihoda naplaćen, a ukupni rashod za proviziju plaćen obračunskim plaćanjem-pribojem (eng. offset). Organizacije na izlanim računima (eng. receipt) za članarinu i proviziju koju izračunavaju poslovnim korisnicima ne uračunavaju porez na dodanu vrijednost PDV. Člankom 67. Pravilnika o PDV-u propisano je da su usluge izdavanja platnih kartica vezano za određeni račun, članarina i pretplata u vezi s platnim karticama oslobođene plaćanja PDV-a

Prema Zakonu o platnom prometu plaćanje kreditnim karticama ne izjednačuje se s gotovinskim plaćanjem. Platne usluge obavljene platnim karticama obavljaju se uz sudjelovanje kartične organizacije kao posrednika. Kartične organizacije moraju osobito skrbiti o obvezi detaljnog informiranja korisnika kreditnih kartica i poštivanju Zakona o platnom prometu koji uređuje autorizaciju transakcije.

4.1.2. Poslovanje kreditnim karticama

U sustavu poreza na dodanu vrijednost plaćanje kreditnom karticom smatra se negotovinskim plaćanjem. U poslovnim svrhama kreditne kartice se koriste za plaćanje različitih usluga kao što su: izdataka za reprezentaciju, nabavu goriva za službena i teretna vozila, plaćanje službenih obaveza.. Prodavatelj od korisnika traži R-1 račun kako bih se na temelju njega u svojoj poreznoj evidenciji mogao zabilježiti pravo na pretporez.

Poslovni subjekt za neku nabavku koja je plaćena kreditnom karticom uvijek raspolaže sa dva računa: računom prodajnog mjesta na kojem su navedeni svi podaci o nabavci, podaci o prodavatelju, te podaci o kupcu. Drugi račun je račun kartične organizacije s kojim se u nekim određenim rokovima specifikira novčana obveza vlasnika (korisnika) kartice prema njima.

Dokumentacija koja se smatra vjerodostojnom za knjiženje je uvijek račun od prodajnog mjesta (nikad od kartične organizacije). Za nekog poduzetnika koji je račun platio kreditnom karticom slip nije isprava za knjiženje. Gledajući sa poreznog smisla, slip ne može zamijeniti račun, on se smatra samo dokazom da je račun plaćen sa kreditnom karticom.

Ako se s ulaznih računa plaćenih kreditnom karticom koristi pravo na pretporez (R-1), račun dobiven na prodajnom mjestu mora sadržavati (prema Zakonu o PDV-u) neke važne informacije a to su: naziv kupca i njegov porezni broj. Uvjet odbitka pretporeza jest primljena isporuka i primljen račun ispravnog sadržaja. Račun mora glasiti na poduzetnika obveznika poreza (eng. taxpayer entrepreneurs) (porez-eng. tax) na dodatnu vrijednost, mora imati naveden njegov porezni broj kao porezni broj kupca i druge propisane elemente.

Plaćanje kreditnim karticama je oblik plaćanja preko institucije za platni promet pa poslovni subjekti kojima je u JRR-u zabilježen podatak o provođenju prisilne naplate s računa ne smiju obavljati plaćanja kreditnim karticama.

4.2. Vrste kreditnih kartica u svijetu

U današnje vrijeme na tržištu postoji dosta vrsta kreditnih kartica, a to su:

1. revolving kartice,
2. charge kartice,
3. co-branding kartice,
4. debitne kartice,
5. gotovinske kartice i
6. prepaid kartice

1. REVOLVING KREDITNE KARTICE

Revolving kreditna kartica (eng. Revolving credit card) je kartica s odobrenim osobnim limitom potrošnje koji predstavlja *revolving*, odnosno “samo-obnavljajući” kredit. Korisnik sam određuje o iznosu kredita koji želi koristiti, o načinu na koji ga želi koristiti, te o tempu vraćanja kredita (sve odjednom ili na „rate“). U koliko korisnik ne želi platiti željene troškove sve odjednom, tada ti troškovi postaju iskorišteni dio odobrenog kredita na koji se plaćaju kamate. Banka (izdavatelj kartice) utvrđuje neki minimalni postotak iskorištenog kredita koji se mora plaćati mjesečno, na primjer 5 ili 10 posto iskorištenog kredita.

2. CHARGE KREDITNA KARTICA

Charge kreditna kartica je vrsta kartice čiji se utrošeni limit otplaćuje u jednom obroku (na primjer ukupna mjesečna potrošnja se podmiruje u sljedećem mjesecu). *Charge* karticama nije inherentna (bitna) kamatna stopa (eng. Interest rate).

3. CO- BRANDING KARTICA

Co-branding kartica je vrsta kartice koju banka izdaje u suradnji s tvrtkom (partnerom) čime se usklađuje sve najbolje što obje institucije mogu pružiti. Korisnik *co-branding* kartice prilikom korištenja kartice ostvaruje velik broj pogodnosti, neka od tih pogodnosti su: pokloni, popusti, nagradni bodovi, sudjelovanje u nagradnim igrama itd, te na taj način bude nagrađen za svaku svoju transakciju koji obavi sa ovom karticom.

4. DEBITNE KARTICE

Debitne kartice su vrsta kreditnih kartica koje banke izdaju s osnove raznih depozitnih računa. Te iste kartice korisnicima služe za raspolaganje sredstvima po računu na koji se odnose, ali samo do dozvoljenog iznosa sredstava na tom računu, što znači da se radi o ne-kreditnim karticama. Transakcije koje se vrše ovakvom vrstom kartica su gotovinske transakcije i transakcije kupovine. Iako debitne kartice zapravo nisu vezane kamatnom stopom, svejedno se plaća određena naknada za korištenje, ali u većini slučajeva su besplatne.

5. GOTOVINSKE KARTICE

Gotovinska kartica je bankovna kartica koja ima svrhu isključivo za podizanje novaca sa bankomata ili blagajnama.

6. PREPAID KARTICA

Prepaid kartice su platne kartice koje najčešće nisu vezane uz kreditni ili debitni račun. U pravilu se radi o anonimnim karticama (glase na donositelja), no s druge strane mogu se personalizirati vezano za osobu. Kao što im sam naziv govori, radi se o unaprijed plaćenim karticama, odnosno o karticama koje su ili unaprijed denominirane na neki iznos (npr. telefonske kartice), ili se na karticu izvršava uplata određenog iznosa (punjenje) kojim se onda raspolaže bezgotovinski (npr. studentske kartice za hranu)

U tablici 4.1 prikazat ćemo usporedbu revolving i charge kartice po osnovi transakcija u Republici Hrvatskoj prema najnovijim podacima iz 2021. godine.

Tablica 4.1 Prikaz vrste i broja transakcija u Rh za prvo polugodište 2021. godine.

kartice	Broj transakcija	Vrijednost transakcija
Revolving	5.484.908	1.076.138.700
Charge	26.452.399	7.283.132.669

Izvor: Obrada autora temeljem podataka objavljenih na stranici <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/platne-usluge/izdavanje-platnih-instrumenata>

5. KARTIČNE KUĆE U HRVATSKOJ

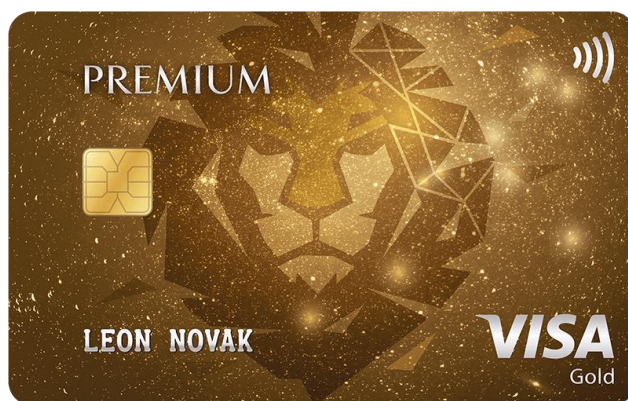
U doba kada je nemoguće zamisliti život bez plastičnih kartica, na tržištu se pojavljuju kartične kuće koje su zauzele svoje mjesto u Hrvatskoj. Najpoznatije kartične kuća u Hrvatskoj su :

- American express i Pdž card,
- Erste card club,
- Euro card – mastercard Hrvatska i
- Visa.

5.1. American Express i Pbz card

PBZ Card je kartična organizacije koja je u vlasništvu Privredne banke Zagreb. PBZ Card je kartična tvrtka koja na raspolaganju ima Premium Visa kartice, te pruža uslugu prihvata i izgradnje prodajne mreže za Mastercard, Visa, UnionPay i American Express kartice.

U izboru kartica tvrtke se nalazi veliki izbor Premium Visa kartica (PBZ Carda) te Mastercard, Maestro, Visa i Visa Electron proizvoda Privredne banke Zagreb, uključujući *charge*, *debit*, *debit delayed*, kreditne, *prepaid* i druge kartice, namijenjene fizičkim i pravnim osobama. Izgled Visa premium kartice je prikazan na slici 5.1.

Slika 5.1 Prikaz Visa Premium kartice

PBZ djeluje kao kartična kuća više od pedeset godina na tržištu poslovanja kreditnim karticama. Jedina je kartična kuća u Hrvatskoj koja izdaje American Express Card. American Express dolazi na Hrvatsko tržište 1965. godine te postaje značajna godina za

American Express. Druga značajnija godina je 1972. gdje je sklopljena licencija s PBZ-om i Atlas grupom. 1944 godine izdana je takozvana Gold Card koja je služila vjerovnicima koji imaju veća primanja. Da bi udovoljili svojim korisnima American Express nudi svojim korisnima sudjelovanje u Membership Rewards programu gdje se korisnici nagrađuju raznim nagradama. Nakon tri godine, predstavlja prvu karticu na tržištu sa čipom. Izgled American Express Gold kartice je prikazan na slici 5.2

Slika 5.2 Prikaz American Express Gold kartice

American Express kartica odlično je služila sve do 2019. godine kada Pbz grupacija ukida American Express karticu u Hrvatskoj. PBZ svojim korisnicima omogućuje karticu po istim uvjetima kao i American Express. Visa kartica koja zamjenjuje American imala je sve pogodnosti kao i American kartica te takva ostaje u uporabi sve do danas.

5.2. Erste card club

Erste Card Club je jedna od najvećih kartična kuća, te kao takva ima i duboku povijest i tradiciju. Povijest njezinog poslovanja do kraja 2008. bila je vezana za Diners Club, čije franšizno poslovanje vodi za hrvatsko tržište, a od početka 2009. počinje poslovati i s Visa, MasterCard, JCB i Discover kreditnim karticama. (<https://www.erstecardclub.hr/hr/o-nama/povijest-poslovanja>) Diners Club se na hrvatskom tržištu nalazi od davne 1969. godine, kad je potpisan ugovor o franšizi s Diners Clubom International za područje tadašnje Jugoslavije. Potpisom ovog ugovora je Diners Club kartica je bila prva kartica koja je ušla na domaće tržište, te ostalih zemalja u regiji.

1992 godine osniva se društvo Diners Club Adriatic te se potpisuje ugovor s DCI. Iste te godine u promet je puštena Prva Diners Club poslovna kartica. Kao i kod American Express kartice, Diners izdaje svoj program vjernosti za korisnike njihovih kartica.

U 2000-tim godinama Diners dobiva mnoga priznanja za razvoj svoga proizvoda koji se naziva E-card. Svrha E- carda bila je jednostavno i s lakoćom obavljanje kupnje preko interneta sa visokom sigurnošću. Izgled Diners Kartice se može vidjeti na slici 5.3.

Slika 5.3 Prikaz Diners kartice

Diners Club kroz uzastopne godine osvaja mnogo priznanja kao što je „Best Large Franchise“ za iskorak u poslovanju koji je donijela digitalna transformacija tvrtke. 2019 godine Diners Club Hrvatska na natjecanju MIXX osvaja nagradu za najbolji website, kao i nagradu MIXX Direct Response and Lead Generation Campaign za „pametniji način plaćanja“.

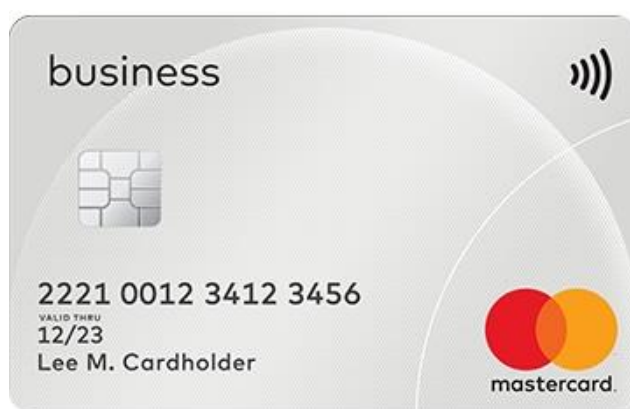
Erste Club Card ne samo što posluje u svijetu kartica već se bavi i humanitarnim radom. Njihova humanitarna akcija Dine for Change uvelike je poznata u Hrvatskoj. Pomogla je u brojnim nevoljama kao što su potresi i poplave...

5.3. Euro card - Mastercard Hrvatska

Euro card izdaje i vodi SEB Kort Bank AB. Kartična kuća koja ima za cilj pomoći poduzećima kao i privatnim osobama plaćanje na siguran i učinkovit način. Nude rješenja za plaćanja za sve vrste tvrtki i organizacija i vodeći su na tržištu sa širokim rasponom

kartica, putnih računa i raznim alatima za administraciju i praćenje koji se mogu prilagoditi nacionalnim i međunarodnim operacijama. Pristupačnost i sloboda koje nude pridonijeli su postavljanju standarda za ostale debitne i kreditne kartice na tržištu od 1965. godine.

Mastercard je tvrtka koja je kontinuirano predana pružanju vrijednosti potrošačima, tvrtkama i dioničarima. Već više od 50 godina Mastercard je predvodnik tehnoloških promjena koje plaćanja čine jednostavnijima, pametnijima i sigurnijima. Njeni izgled je prikazan na slici 5.4.

Slika 5.4 Izgled MasterCard kartice

Mastercard nudi svojim korisnicima bezbroj pogodnosti tako i bez kontaktno i digitalno plaćanje. Bez kontaktno plaćanje daje punu kontrolu i štiti korisnikove podatke, tako što se kartica nikad ne ispušta iz ruku, pa je tako smanjen rizik od gubljenja iste. Svaka transakcija zaštićena je jedinstvenom enkripcijom. Također, korisnik je siguran od dvostruke naplate – nebitno koliko će te puta dodirnuti POS uređaj, transakcija će se provesti samo jednom. Mastercard nudi opciju digitalnog plaćanja gdje svi korisnici Apple uređaja mogu preko svojih mobilnih aparata plaćati svoje račune. Aplikacija Apple Pay pruža jednostavnost i sigurnost kupnje pomoću uređaja iPhone, Apple Watch, iPad ili Mac. Ključ sigurnosti i brzine je u tome što korisnici više ne moraju iznova stvarati račune ili upisivati bezbroj podataka na stranicama ili u aplikacijama trgovaca.

5.4. Visa

Visa kartice s najviše zastupljene kartice u svijetu. Čak 123 države u svijetu imaju najveću zastupljenost Visa karticama. Mnoge banke na tržištu imaju u svom poslovanju Visa kartice. Visa nudi široku lepezu kartica za sve dobne skupine i za različite korisnike. Tako imamo:

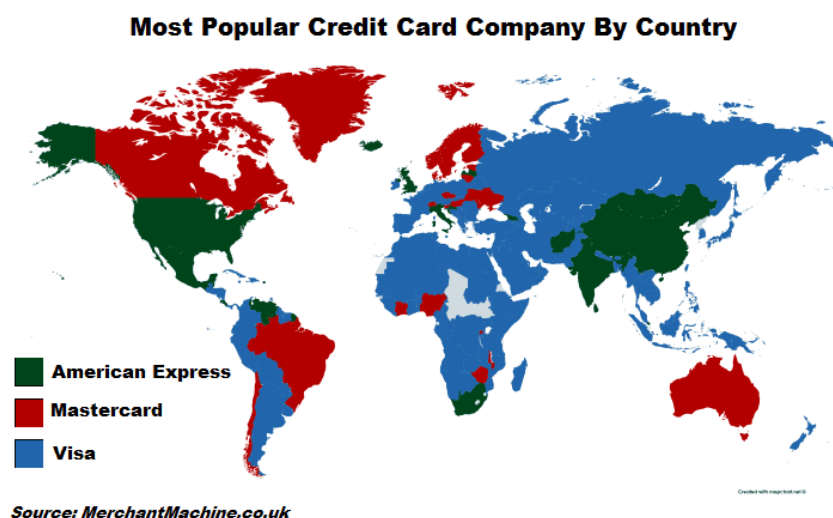
- Premium Visa Gold,
- Premium Visa Platinum,
- Premium Visa Infinite,
- Visa kartica sa srcem,
- Visa Revolving,
- Visa Croatia Airlines revolving,
- Visa Gold Croatia Airlines,
- Visa Student,
- PBZ Visa Shopping,
- Visa Business Gold,
- Visa Business Platinum i
- Visa kartica za obrtnike.

PREMIUM VISA GOLD kartica će korisnik omogućiti da na svako koraku svog putovanja ima sigurnost i kvalitetu. Prihvaćena je na više od 55.000 prodajnih mjesta u Hrvatskoj i više od 61 milijun prodajnih mjesta u 195 zemalja svijeta. Premium Visa Gold kartica nudi plaćanje u obrocima kao i naknadu bez određenog limita po računu (<https://www.pbzcard.hr/hr/izdavanje-kartica/premium-visa/premium-visa-gold/>)

VISA BUSINESS GOLD kartica omogućava korisniku korištenje na više od 55.000 prodajnih mjesta u Hrvatskoj i više od 61 milijun prodajnih mjesta u 195 zemalja svijeta, a gotovinu može podizati na više od 2,7 milijuna bankomata u Hrvatskoj i svijetu. Nudi svojim korisnicima potrošnju bez unaprijed određenog limita i obročna otplata, isto tako omogućava godišnji pregled računa kako bi se lakše mogli pratiti troškovi. S Visa Business Gold karticom moguće podizanje kredita za kupnju bilo kojih dobara ili usluga na 3 do 24 rate bez ikakve. Korisnik korištenjem kredita ostvaruje se pravo pretporeza, a dok se kamata se priznaju kao rashod poduzeća. (<https://www.pbzcard.hr/hr/izdavanje-kartica/premium-visa/visa-business-gold/>)

PREMIUM VISA INFINITE je kartica koja korisniku nudi financijske pogodnosti poput obročne otplate bez kamata i naknada, te potrošnje bez unaprijed određenog limita od izdavalca, donosi i niz premium pogodnosti, a neka od njih su :

Premium Card Service, Premium Travel Service, Priority Pass, Premium Emergency Assistance i druge pogodnosti. (<https://www.pbzcard.hr/hr/izdavanje-kartica/premium-visa/premium-visa-infinite/>)

Slika 5.5 Prikaz zastupljenosti kreditnih kartica u svijetu

Izvor: <https://klik.hr/novo/visa-je-najpopularnija-kartica-u-123-drzave-svijeta-mastercard-u-samo-22>

Na slici 5.5 je prikazana zastupljenost kartica u svijetu. Prema ovoj karti svijeta možemo uvidjeti da najveći broj ljudi u svijetu koristi baš Visa karticu. Najveća zastupljenost Visa kartica nalazi se u Europi i Africi.

U Sjedinjenim Državama „Visa“ je najveći izdavač kreditnih kartica. Prema podacima s CreditCards.com, Visa za sada ima otprilike 304 milijuna kartica u optjecaju u SAD-u , te 545 milijuna kartica u optjecaju izvan SAD-a. Ukupan broj provedenih transakcija koristeći VISU u SAD-u iznosio je 1,2 bilijuna USD u 2014. godini.

6. ANALIZA POSLOVANJA KARTICAMA U HRVATSKOJ

Na teritoriju Republike Hrvatske nalazi se 29 banaka, od kojih je 5 stambeni štedionica, 1 štedna banka te banka za obnovu i razvitak. Neke od većih banaka na području Republike Hrvatske su:

- Zagrebačka banka
- Hrvatska poštanska banka,
- Privredna banka Zagreb,
- OTP banka i
- Erste banka...

U ovom dijelu završnog rada obradit ćemo poslovanje karticama Hrvatske poštanske banke i Privredne banke Zagreb te analizu poslovanja svih kreditnih kartica u Hrvatskoj

6.1.Hrvatska poštanska banka

HPB nudi niz pogodnosti u svezi karticama. U nastavku prikazat ćemo ponudu i pogodnosti kreditnih, prepaid te debitnih kartica.

Tablica 6.1 Prikaz ponude kreditnih kartica u HPB-u

Visa Business Debit	Visa s odgodom plaćanja	Visa Prepaid Business
- Transakcijski račun - Bez odgode i naknade - U svakom trenutku informacije o stanju računa	- Moguće plaćati sve troškove u bilo kojem vremenu - Automatski se naplaćuje iznos preko internetskog bankarstva	- Mogućnost bezgotovinsko plaćanja - Prepaid račun odvojen od transakcijskog računa

Izvor: Obrada autora temeljem podataka na stranici <https://www.hpb.hr/hr/kartice-1564/1564>

Tablica 6.1 prikazuje ponudu kreditnih kartica u Hrvatskoj poštanskoj banci te kartične pogodnosti koje nude navedene kartice. Kao što je prikazano Hrvatska poštanska banka ima raznoliku ponudu kreditnih kartica ovisno o onome što klijent traži.

Tablica 6.2 Prikaz Prepaid kartica

Visa s nadoplatom	Visa IDEEŠ
- Ugovaranje internetskog bankarstva - Nema naknade niti članstva - Kontroliranje svih troškova širom svijeta	- Pogodna za mlađu populaciju - Nema članstva ni naknade - Izvrsna za honorare

Izvor: Obrada autora temeljem podataka na stranici <https://www.hpb.hr/hr/kartice-1564/1564>

Tablica 6.2 prikazuje ponudu *prepaid* kartica te njihove pogodnosti kao takve. HPB banka napravila je karticu i za populaciju mladih osoba koje bez naknade mogu koristiti karticu, a odlično im služi za neku vrstu džeparca ili honorara.

Hrvatska poštanska banka osim što nudi ovu vrstu kartica nudi i niz drugih kartica kao što su debitne kartice koje možemo podijeliti na Debit Mastercard, Visa Electron i Maestro debitne kartice.

Hrvatska poštanska banka može se pohvaliti svojom uspješnošću na području izdavanja platnih kartica. Izdala je oko 793 tisuće kartica od čega je 98,5% izdano fizičkim osobama a tek 1,5% pravnim osobama. U svom djelokrugu poslovanja ima više od 550 bankomata, 17 različitih kartica te 3030 EFT – POS TERMINALA. Na području Republike Hrvatske ima više od 1000 poštanskih ureda.

Prema godišnjem izvješću iz 2020. godine Hrvatska poštanska banka imala je oko 28,2 milijuna transakcija. U promet je pustila više od 26 680 debitnih kartica od čega je 2 613 Debit Visa kartica. U 2020. godini obnovljeno je oko 25 963 kartice.

6.2.Privredna Banka Zagreb

Privredna banka Zagreb omogućila je svojim klijentima sigurnost i fleksibilnost, te pokušava udovoljiti svim zahtjevima klijenta. U nastavku ćemo navesti kartice u posjedu PBZ-a te koje pogodnosti kartice nude.

Tablica 1.3 Prikaz debitnih kartica

Visa Inspire	Visa Inspire Sticker	Visa Debit	Maestro Chip
- Kunski tekući račun - Sposobnost plaćanja na više rata ili jednokrano - Bez kontakta plaćanje do 250 kn	- Naplata u zemlji i inozemstvu - Za iznos od 100 kn potreban identifikacijski pin - Moguće podignuti do 5000 kn po jednoj transakciji na dnevnoj bazi	- Bez naknade - Valutno prebacivanje - Potrebno potvrditi transakciju pinom - Moguće podizati gotovinu širom svijeta	- Omogućuje potpunu sigurnost - Plaćanje na svim mjestima bez provizije

Izvor: Obrada autora temeljem podataka na stranici <https://www.pbzcard.hr/hr/izdavanje-kartica/>

Tablica 6.3 prikazuje usporedbu debitnih kartica u PBZ-u te beneficije koje donosi svaka od navedenih kartica.

PBZ u poslovanju ima samo jednu prepaid karticu, a to je darovna kartica. Darovnom karticom možete uplatiti iznos na račun od 100 do 1000 kn. Nakon uplate novca na račun kartica je spremna za korištenje. Ovu vrstu kartice klijenti mogu koristiti u zemlji i inozemstvu. Osim navedenih debitnih i prepaid kartice, PBZ nudi i kreditne kartice koje možemo podijeliti na:

- Kreditne kartice s odgodom plaćanja, i
- Revolving kreditne kartice

U kreditne kartice s odgodom plaćanja ulaze Master Charge i Visa Classic Charge kartice. Ove dvije kreditne kartice pružaju klijentima beskamatnu odgodu plaćanja, plaćanje u zemlji i inozemstvu. Moguće ih je koristiti na svim prodajnim mjestima koje imaju oznaku Mastercard ili Visa. Prikaz Visa Classic Charge kartice je na slici 6.1.

Slika 6.1 Prikazuje izgled Visa Classic Charge kartice

Revolving kreditne kartice, osnovna svrha kartice je kupnja robe ili usluga te podizanje gotovog novca odobrenog putem revolving kredita. Revolving kredit može biti odobren u najmanjem iznosu od 4 000 kn te u najvećem iznosu do 40 000 kn.

Privredna banka Zagreb nudi dvije vrste revolving kartica, a to su Master Revolving i Visa Classic revolving. Za ove dvije kartice nije potrebno imati otvoren račun u PBZ-u. Za postojeće i nove klijente nema naknade ni članarine.

Privredna banka Zagreb u svom dugom poslovanju ima oko 1 896 tisuća tekućih računa te 1 140 bankomata. Ukupno je izdala 2 850 tisuća kartica. Prema godišnjem izvješću iz 2019 godine PBZ grupacija bila je vodeća grupacija na hrvatskom tržištu prema aktivnim karticama čak 27,6%. Visa, Master i American Express kartice u 2019. godini čine 28% ukupnog prometa na teritoriju RH.

6.3. Ukupni podatci o poslovanju karticama

Prema zadnjim izvještajima iz 2019. godine u Hrvatskoj postoji 8 760 842 platnih kartica što znači da prosječni građanin Republike Hrvatske ima 2,55 platnih kartica. Debitne kartice najviše su zastupljene u RH tako više od 50% građana služi se debitnim karticama. U nastavku ovog pod-poglavlja obratiti ćemo pozornost na vrste platnih kartica, vrijednosti transakcija provedenih istim tim karticama te koliko je stanovnicima omogućen pristup bankomatima i EFTPOS uređajima.

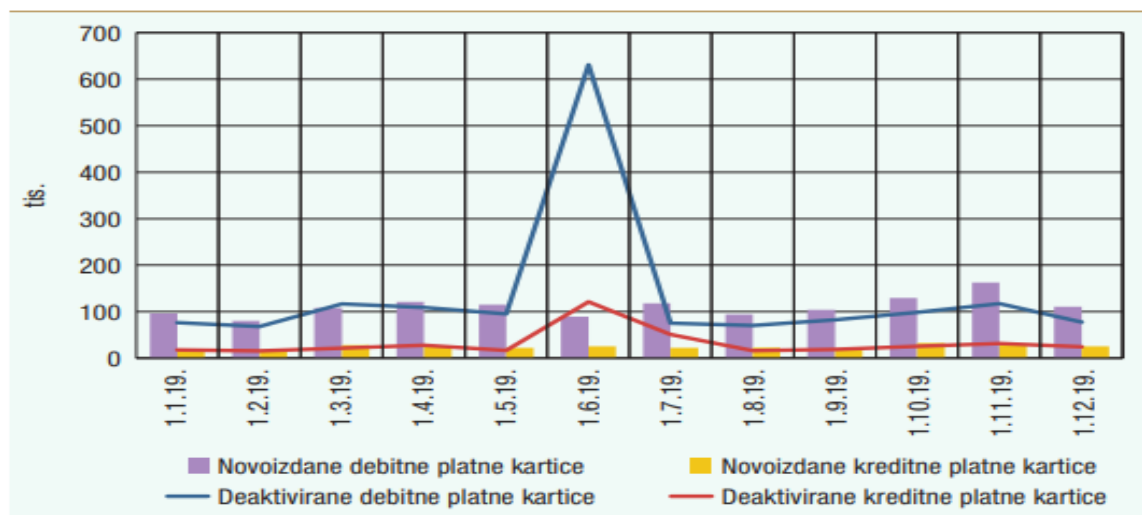
Tablica 6.4 Platne kartice izdane u RH

<i>Vrste platnih kartica</i>	Broj	Udio
<i>Debitna</i>	6.895.963	75%
<i>Charge</i>	1.037.124	11%
<i>Kartica s odgodom</i>	523.060	6%
<i>Revolving</i>	435.940	5%
<i>Kreditna</i>	215.769	2%
<i>Ostalo</i>	116.996	1%
<i>Ukupno</i>	9.224.852	100%

Izvor: Obrada autora temeljem podataka na stranici <https://www.hnb.hr/-/platne-kartice-i-karticne-transakcije-2019->

Tablica 6.4 prikazuje broj platnih kartica izdanih u Republici Hrvatskoj dana 31. prosinca 2019. godine. Iz tablice možemo vidjeti da 75% stanovnika u RH koristi debitnu vrstu kartice. Iza debitne kartice slijedi *charge* kartica koju koristi 11% stanovnika dok najmanji postotak imaju kreditne kartice. Ukupan broj izdanih platnih kartica iznosio je 9.224.852 platnih kartica.

U 2019. godini dolazi do deaktivacije platnih kartica. Deaktivirano je 1.617.570 debitnih i 387.014 kreditnih kartica. Međutim, u RH u 2019. godini izdano je 1.615.881 novih platnih kartica od kojih je 18% kreditnih i 82% debitnih kartica.

Slika 6.2 Prikaz broja aktivnih i neaktivnih kartica

Izvor: <https://www.hnb.hr/-/platne-kartice-i-karticne-transakcije-2019->

Na slici broj 6.2 prikazani su podatci izdanih i deaktiviranih debitnih i kreditnih kartica. U prvom tromjesečju nije bilo značajnih razlika između kreditnih i debitnih kartica, međutim na polugodištu dolazimo do visokog broja deaktiviranih debitnih platnih kartica. U drugom polugodištu možemo vidjeti da je broj deaktiviranih kartica nastavio onim intezitetom kao i u prvom polugodištu. Od broja deaktiviranih kartica njih 44% deaktivirao je sam korisnik kartice, dok je 56% deaktivirao pružatelj kartice.

Vrsta platne kartice	Kupnja robe i usluga	Podizanje gotovog novca	Polaganje gotovog novca	Ugovorno terećenje	Ukupno
Broj transakcija					
Debitna platna kartica	264.737.229	102.451.990	5.040.586		372.229.805
Kreditna platna kartica	85.389.445	4.069.301	6.131	21.838.358	111.303.235
Ukupno	350.126.674	106.521.291	5.046.717	21.838.358	483.533.040
Vrijednost transakcija					
Debitna platna kartica	43.702.122.004	81.208.005.619	12.354.590.686		137.264.718.309
Kreditna platna kartica	22.304.713.759	4.035.388.842	6.419.603	999.068.243	27.345.590.447
Ukupno	66.006.835.763	85.243.394.461	12.361.010.289	999.068.243	164.610.308.756
Prosječna vrijednost transakcije					
Debitna platna kartica	165	793	2.451		369
Kreditna platna kartica	261	992	1.047	46	246
Ukupno	189	800	2.449	46	340

Slika 6.3 Prikaz platnih transakcija prema platnim karticama

Izvor: <https://www.hnb.hr/-/platne-kartice-i-karticne-transakcije-2019->

Na slici 6.3 su prikazani podatci platnih kartica te njihove transakcije. Od ukupnog broja provedenih transakcija prvo mjesto drži debitna kartica koja je u 83,39% većoj vrijednosti nego ostale platne kartice. Ukupan broj provedenih transakcija putem kreditne kartice iznosi 23,02%

Prema podacima iz 2019.godine na teritoriju Republike Hrvatske nalazilo se 5.446 bankomata i 111.172 EFTPOS uređaja. Kada podijelimo te brojeve na 100.000 stanovnika dobijemo broj bankomata na 100.000 stanovnika koji iznosi 133,22, a broj EFTPOS uređaja na 100.000 stanovnika iznosi 2179,58. Broj bankomata na km kvadratni iznosi 0,10 dok EFTPOS uređaja iznosi 1,96.

Prema razvrstanošću bankomata i EFTPOS uređaja najmanju rasprostranjenost ima Koprivničko-križevačka županija 64,99, dok najveću rasprostranjenost ima Dubrovačko-neretvanska sa 246,67.

Prema podacima koje je objavio HNB, po stanovniku imamo 118 kartičnih transakcija godišnje te one otprilike iznose oko 40.000 kn. Isto tako, pojedinac ima 84 kartične transakcije za kupnju robe i usluge godišnje, što je u kunama 16.147.

7. ZAKLJUČAK

Cilj ovog rada je izrada analize poslovanja karticama u Republici Hrvatskoj. U ovom radu prikazali smo razliku između raznih debitnih, kreditnih i "prepaid" kartica. Neke kartice imaju veće pogodnosti za jednu skupinu korisnika, dok druge imaju sasvim druge mogućnosti. Uspoređujući ponude kartica u RH utvrdili smo da veću ponudu kreditnih kartica nudi HPB od PBZ-a. S druge strane, PBZ grupacija nudi raznolikiju ponudu debitnih kartica nego što je ponuda Hrvatske Poštanske Banke.

Analizom poslovanja platnih kartica u Republici Hrvatskoj prikazan je detaljni broj transakcija koje su se provele u 2019. godini. Isto tako, prezentirani su podatci o vrstama platnih kartica u Republici Hrvatskoj.

Iz ovog završnog rada zaključujemo da na teritoriju Republike Hrvatske najvećim djelom prevladavaju debitne kartice. Iza debitnih kartica najveću uporabu imaju kreditne kartice. Analizom poslovanja karticama utvrdili smo da hrvatsko stanovništvo čak 75% koristi debitne kartice, te su ostale kartice u znatno manjoj uporabi. Hrvatske banke mogu se pohvaliti infrastrukturom na polju uređaja za plaćanje roba i usluga ili podizanjem gotovine. U Hrvatskoj 2019.-te godine nalazilo ukupno 5.446 bankomata i 111.172 EFTPOS uređaja.

LITERATURA

- [1] Krleža M. *Mrežno izdanje Hrvatske enciklopedije*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Novac, 2019. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=44191> [24.8.2021g.]
- [2] Enciklopedija, *Povijest novca*, 2019, pp. 1-3 <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=44191> [26.08.2021g.]
- [3] Edicija, *Elektronički novac*, 2010, pp. 5-26 <https://www.cis.hr/www.edicija/LinkedDocuments/NCERT-PUBDOC-2010-09-311.pdf> [26.08.2021g.]
- [4] HNB, *Što je elektronički novac*, 2018, pp. 1-1 <https://www.hnb.hr/-/sto-je-elektronicki-novac-> [27.08.2021g.]
- [5] HNB, *Platne kartice*, 2015, pp. 1-3 <https://www.hnb.hr/-/platne-kartice> [27.08.2021g.]
- [6] Antičić, A. i Jelaš, D. *Uporaba prepaid kartica s primjerima trgovine sportskim proizvodima*, Visoka škola za menadžment i dizajn Aspira, 2011, str. 3. [28.8.2021g.]
- [7] PBZ, *Izdavanje kartica*, 2021, pp. 1-1 <https://www.pbzcard.hr/hr/izdavanje-kartica/> [29.08.2021g.]
- [8] Vidović J. *Platni promet, Vrste platnih kartica*, Split, Sveučilište u Splitu Sveučilišni odjel za stručne studije, 2019. [30.08.2021g.]
- [9] HNB, *Platne kartice i kartično poslovanje, Statistika platnog prometa*, 2019, pp 4-11. <https://www.hnb.hr/-/platne-kartice-i-karticne-transakcije-201-2> [31.08.2021g.]
- [10] Pavić Kramarić T. *Osnove Financija, Funkcije novca*, 2018. prezentacija 4, pp 1-9. <https://moodle.oss.unist.hr/course/view.php?id=194> [01.09.2021g.]
- [11] HPB, *Ponuda kartica*, 2021, pp. 1-1 <https://www.hpb.hr/hr/kartice/14> [01.09.2021g.]

POPIS SLIKA

Slika 2.1 Prikazuje hrvatski novac	4
Slika 2.2 Prikaz Jugoslavenski dinar	6
Slika 2.3 Prikaz Hrvatskog dinara	6
Slika 2.4 Izgled Hrvatske kune	6
Slika 3.1 Zastupljenost platnih kartica u potrošača u RH na dan 31.prosinca 2020.	11
Slika 3.2 Broj bankomata na teritoriju RH prema funkcijama	11
Slika 3.3 Izgled debitne kartice	12
Slika 3.4 Izgled prepaid kartice	13
Slika 3.5 Izgled kreditne kartice.	13
Slika 5.1 Prikaz Visa Premium kartice	21
Slika 5.2 Prikaz American Express Gold kartice	22
Slika 5.3 Prikaz Diners kartice	23
Slika 5.4 Izgled MasterCard kartice	24
Slika 5.5 Prikaz zastupljenosti kreditnih kartica u svijetu	26
Slika 6.1 Prikazuje izgled Visa Classic Charge kartice	30
Slika 6.2 Prikaz broja aktivnih i neaktivnih kartica	32
Slika 6.3 Prikaz platnih transakcija prema platnim karticama	33

POPIS TABLICA

Tablica 2.1 Prikazuje apoene i motive Hrvatske kune	7
Tablica 3.1 Usporedni prikaz kreditne, prepaid i debitne kartice.....	14
Tablica 4.1 Prikaz vrste i broja transakcija u RH za prvo polugodište 2021. godine.....	20
Tablica 6.1 Prikaz ponude kreditnih kartica u HPB-u.....	27
Tablica 6.2 Prikaz Prepaid kartica	28
Tablica 6.3 Prikaz debitnih kartica	29
Tablica 6.4 Platne kartice izdane u RH	31